

Dit hoofdstuk is afkomstig uit het boek *De Risico's van het Denken. Het treffen tussen Indiaanse spiritualiteit en techniek* van Jaap Breeveld. Copyright Stichting ReRun Producties & Uitgeverij Jan van Arkel, Utrecht, 1992. www.rerunproducties.nl

---

8. Indianen in Dodewaard

Het is zondag 20 september 1981 in Dodewaard. Er heerst een soort wapenstilstand tussen de demonstranten tegen de kerncentrale en de troepen van de Mobiele Eenheid.

's Middags is er een demonstratie geweest van oudere mensen. Met zoveel oudere demonstranten rond de afzettingen wil de Mobiele Eenheid geen vertoon van geweld. Daarom houdt men zich rustig. De mannen van de ME zijn zeer tolerant. Ze praten over het prikkeldraad met de demonstranten over de voor- en nadelen van kernenergie. De ME-mannen hebben er wel begrip voor. Zij zijn eigenlijk ook geen voorstander van kernenergie, maar daar gaat het nu niet om. *We have a job to do*. Het is hun taak de rechtsstaat te beschermen - we hebben deze regering toch zelf gekozen. De demonstranten benutten de rustpauze voor het opwerpen van blokkades op een van de toegangswegen, die over de rivierdijk naar de kerncentrale loopt. Ze gebruiken de losse basaltblokken die aan de voet van de dijk liggen. Een helikopter hangt al geruime tijd boven de frontlijn en observeert de situatie.

Tegen zes uur komt er beweging in de troepen van de ME. Vanaf de kerncentrale trekt een colonne 'stillen' van het arrestatieteam in de richting van de barricades, gevolgd door een groep journalisten en fotografen. De colonne wordt afgesloten door een bulldozer die de met de hand opgeworpen barricades opzij moet schuiven. De ME'ers stellen zich in slagorde op en trekken hun gasmaskers over het hoofd. De tolerante gesprekspartners van een paar uur geleden zijn onherkenbaar geworden. Na een bevel aan de demonstranten om zich te verwijderen klinkt over de politiemobilfoon het commando: 'Heren, ik krijg van u een charge eroverheen!' Dat bevel brengt het anonieme systeem opeens tot leven. Binnen die instructie van de commandant hoeft niet meer te worden gedacht over het hoe en waarom. Binnen die bescherming mag alles. Het traangas brandt los. Als schadelijke insecten worden de demonstranten uitgerookt. Vanaf de dijk en ook vanuit het omliggende weiland worden de vluchtende demonstranten onder schot genomen. De demonstranten rennen de dijk af, het weiland in.

Uit de richting van het tentenkamp van de demonstranten klinken trommelslagen. Dwars tegen de stroom vluchtende demonstranten in dringt zich een groep Indianen naar voren, met in het midden een grote platte trommel, die zij met z'n

allen vasthouden. De Indianen slaan met stokken op de trommel en zingen een Indiaans strijdlied.

Het wordt donker in Dodewaard. De helikopter hangt nog boven de dijk en het weiland in de zwaarbewolkte lucht. Het begint te regenen. De helikopter kan niet meer goed zien en zet een grote schijnwerper aan. Een felle geconcentreerde lichtbundel tast het weiland af op zoek naar demonstranten. Voor de Indianen is het een straal uit het oog van *het Monster*. Dat Monster, zoals zij de westerse industriestaat noemen, dringt overal door en achtervolgt hen overal. Zij gaan er niet voor op de loop. 'Tot hier en niet verder', hebben zij het Monster te verstaan gegeven.

Het zingen en tromgeroffel van de kleine groep Indianen daar onder aan de dijk in Dodewaard trekt de aandacht. De helikopter wordt nieuwsgierig en verplaatst zich in hun richting. Onder het zingen kijken de Indianen naar het geweld dat vlak boven hun hoofden hun strijdlied overstemt. Er is woede op hun gezichten en hun blik spreekt duidelijke taal: de helikopter is hun vijand. De kleine groep niet-blanke mensen is niet alleen tegen de helikopter, tegen het traangas, tegen de kerncentrale; zij zijn eigenlijk tegen alle techniek. Het is die techniek van de blanken die hun traditionele levensstijl bedreigt. Hun oorlog tegen de dwingende autoriteit van de techniek is hun bevrijdingsstrijd.¹

De bewoners van Dodewaard horen wel een opwindend lawaai van de helikopter maar hebben geen weet van het Monster. De commandant van de Mobiele Eenheid, de burgemeester, de officier van justitie, de commissaris van de Koningin, de socialistische minister van Binnenlandse Zaken: zij zijn allen in dienst van het Monster. De autoriteiten weten dat kernenergie voor veel mensen een gevoelig punt is. Omdat emoties hoog kunnen oplaaien, moeten zij behoedzaam opereren. Ook voor de eigen manschappen is het beter de ingewikkelde problematiek te reduceren tot een handzame machtsformule. Die formule luidt: 'De kerncentrale mag niet zodanig worden geblokkeerd dat die niet meer effectief zou kunnen werken.'² De autoriteit van het technisch systeem had zich nauwelijks preciezer kunnen uitdrukken. Voor alles moet de effectiviteit van de centrale worden beschermd. Het wordt de machtspreuk van deze dag. Het is de formule die alle laaghartige trucs en mensionwaardige methoden, waarvan de overheid zich bedient, sanctioneert. De rechters en de minister van Binnenlandse Zaken zullen over dat optreden later in uitspraken en rapporten hun oordeel vellen. Tenminste - dat denken zij. Alles wat zij zullen en kunnen doen is spreken in naam van de sterke arm van het Monster. Als de verdedigers van de actievoerders later in de rechtszaal zullen aanvoeren dat de overval van de ME op de demonstranten een provocatie was met voorbedachten rade, zal de rechter zeggen dat hij 'niet in het beleid van de overheid kan treden'. Gelijk heeft hij; duidelijker kan het niet worden gezegd. En de overheid zal bij monde van de minister tot haar eigen verontschuldiging aanvoeren dat 'de grenzen toch duidelijk waren gesteld en dat niet hij maar de demonstranten de confrontatie hadden gezocht'. Niemand kan zich nog veroorloven zich te verdiepen in de vraag door wie of wat die grenzen eigenlijk worden gesteld. Tot in de hoogste en laagste regionen van de uitvoerende, wetgevende en rechtsprekende macht is men geprogrammeerd door het technisch

systeem.

Het handjevol Indianen dat in Dodewaard is maakt deel uit van een grotere groep die in Genève naar een conferentie van de Verenigde Naties is geweest om daar het standpunt van de Indianen uiteen te zetten. Ook daar hebben zij met ruim honderd vertegenwoordigers van andere inheemse volkeren binnen en buiten het *Palais des Nations* gepleit voor hun zelfbeschikkingsrecht. Zij hebben in Amerika de verwoestende werking van de techniek aan den lijve ondervonden. Daarom zijn zij ook naar Dodewaard gekomen om hier hun solidariteit te betuigen. Zij weten precies waar het in Dodewaard om gaat. Zij zien hoe de demonstranten met traangas en wapenstok de dijk af worden gedreven. Sommigen van hen komen beneden op een boerenerf terecht. De boer komt naar buiten met een jachtgeweer in de aanslag. Bill Wahpepah, een Indiaan met vlechten en een zwarte hoed, veegt de tranen uit zijn ogen. Later in de week zal hij in een toespraak in Amsterdam vertellen dat hij niet alleen van het traangas tranen in zijn ogen kreeg, maar ook uit solidariteit met de jonge mensen die de moed hadden het op te nemen tegen het geweld van de techniek. 'Ook zij zetten zich in voor het behoud van de Aarde. En daarom voelen wij ons één met die jonge demonstranten.' De Indianen zijn naar Genève en naar Dodewaard gekomen om met hun trommel het geweten van de wereld wakker te slaan. Maar tevergeefs. Hun roep om bevrijding op de conferentie in Genève is vrijwel doodgezwegen.

's Middags houdt Bill Wahpepah een indrukwekkende toespraak in de grote tent op het kampeerterrein van de demonstranten. Zo te horen zijn deze Indianen diep doordrongen van de ernst van hun spirituele strijd tegen de ontaarding van de techniek. Zij maken zich druk om wat zij de aanranding van Moeder Aarde noemen. De stillen die zich als demonstrant vermomd onder het publiek hebben gemengd zullen er weinig van begrijpen. Via hun draagbare zendertjes kunnen zij aan het beleidscentrum rapporteren dat een Indiaan oproept tot internationale solidariteit in de strijd voor zoiets als Moeder Aarde. Daar hebben zij nog niet eerder van gehoord. Waar de stillen geen benul van hebben is dat de Indianen het beleidscentrum wel degelijk iets te zeggen hebben.

Deze Indianen zijn leden van de Amerikaanse Indiaanse Beweging (de *American Indian Movement - AIM*), een organisatie die zich inzet voor het behoud en de herleving van de traditionele Indiaanse cultuur. Op grote afstand van Dodewaard ruïneert op hetzelfde ogenblik de uraniummijnbouw in de Indianenreservaten de gezondheid en het leven van hun eigen mensen. Het verzet van deze Noordamerikaanse AIM-Indianen kan buitengewoon grimmig zijn. Dat bleek bij de verzetspoging van de Amerikaanse Indiaanse Beweging in 1973 toen die samen met de Oglala-Sioux-Indianen tien weken lang de kerk van de nederzetting Wounded Knee in South Dakota bezet hield. Daarbij vielen twee Indiaanse doden. Het Pentagon vond deze muiterij kennelijk belangrijk genoeg om zijn modern technisch potentieel ter beschikking te stellen om dit Indiaanse verzet de kop in te drukken. Een onafhankelijke positie van de Indianen kan niet worden getolereerd. Alleen al het feit dat de AIM-Indianen willen vasthouden aan hun eigen traditionele waarden vormt een bedreiging voor het systeem. Na vijf eeuwen van onderdrukking en verzet weten zij nu precies wat ze niet willen, wat ze niet zullen

accepteren en wat ze wensen te behouden. De Indianen voelen zich sterk omdat zij ervan overtuigd zijn dat de natuur hun bondgenoot is. En die bondgenoot is, zeggen zij, onoverwinnelijk.

Maar de minister van Binnenlandse Zaken, de commissaris van de koningin, de officier van justitie, de burgemeester en de commandant van de Mobiele Eenheid zullen er niet minder om slapen. Via de televisiecamera in de helikopter hebben zij in het beleidscentrum de Indianen wel gezien, maar voor een dergelijke folklore hebben ze nu geen tijd. Wat ze in het beleidscentrum willen hebben is: informatie. En de belangrijkste informatie over de bewegingen van de *demo's* komt binnen via het oog van de *heli*, zoals demonstranten en helikopter in het politiejargon worden gereduceerd. Als het Monster maar te vreten krijgt. En het Monster wil eigenlijk alleen maar zoveel mogelijk elektronische gegevens.

's Avonds als de strijd met de demonstranten is geluwd en de heli heeft gemeld dat de afmars van de *demo's* is begonnen, kunnen ze in het beleidscentrum nog naar de buis kijken om in het journaal als een soort beloning te consumeren wat het Monster over zijn eigen optreden laat zien. Ze kunnen dan nog eens zien hoe goed het scenario heeft gewerkt. De televisiebeelden van het gewelddadig optreden werken ook goed voor de mensen in het land. Als die het gas-scenario in bedrijf zien zullen zij zich wel tweemaal bedenken voor zij het Monster nog maar iets in de weg willen leggen.

De Nederlandse minister drukt het verzet van de demonstranten in Dodewaard op zijn manier de kop in. Hijzelf houdt niet van overmacht; hij vindt dat je er 'niet onnodig hard tegenaan moet gaan' en de politie alleen 'naar evenredigheid' moet inzetten. Daarom spuiten zijn agenten bij de acties in Dodewaard ongekende hoeveelheden CS-gas, dat wordt toegepast nog vóóordat het op zijn schadelijke bijeffecten is beproefd. Voor de centrale staan demonstranten die zich zorgen maken over kernenergie. Daartegen mag de minister geen deugdelijk middel onbeproefd laten. Het gas-scenario draagt de officiële goedkeuring van de minister. Alles welbeschouwd is CS-gas een 'relatief humaan middel'. Het is ook een probaat middel. De ME spuit met behulp van grote aggregaten en individuele spuitbusjes. De demonstranten hoeven zich geen enkele illusie te maken. Het CS-gas jaagt de schrik erin en niet alleen bij de demonstranten die de weilanden en de boomgaarden in vluchten. De burgerij krijgt bij het zien van zoveel gas en geweld nog meer behoefte aan veiligheid en rust. De burgerij zal de relschoppers verwensen en de overheid en de politie prijzen voor het beheerste optreden. Traangas heeft altijd gelijk! De autoriteiten kunnen niets aan het toeval overlaten. 'Het geweld is een monopolie van de overheid en die overheid moet iedere dag opnieuw haar gezag bewijzen', is een lijfspreuk van de socialistische minister. Hij zal geen krimp geven, want wie de deur op een kier zet vergeet dat je burgerlijke ongehoorzaamheid moet onderdrukken bij het begin. Burgerlijke ongehoorzaamheid mag niet, 'tenzij er grondrechten van de burgers in het geding zijn'. De minister heeft van tevoren duidelijk gewaarschuwd. Ze mogen van hem wel langs, maar niet dwars over de weg demonstreren. *Demonstreren ja, blokkeren nee!* Die uitspraak bevalt de minister. Het is het soort binaire denken waar hij goed raad mee weet. 0 of 1, ja of nee. De

schakelaar staat aan of uit. Je hoeft dan ook niet meer na te denken of de blokkade nu al of niet als een symbool moet worden opgevat. Het enige waar je echt staat op kan maken zijn getallen. Getallen geven zekerheid. Als minister kent hij de trucs van het bureaucratisch apparaat van binnen uit. Je moet het probleem reduceren. Het probleem van de kernenergie is in zijn totaliteit te ingewikkeld, zeker voor eenvoudige burgers. Zijn instructies en het scenario voor het optreden van de politie zijn zo geprogrammeerd dat de demonstranten zullen worden gedwongen tot een antwoord: demonstreren ja, blokkeren nee. Die formulering ontlast hem van de plicht zelf een antwoord te geven. Door die formulering te kiezen heeft hij het probleem gefragmentariseerd en zelfs gedigitaliseerd. Het is aan de demonstranten zelf om de schakelaar op de door hen gewenste stand te zetten. Zijn apparaat hoeft dan alleen op die keuze te reageren. Als de demonstranten de verkeerde keuze maken zal het apparaat ze automatisch vol met traangas spuiten. Zo is alles geregeld. Ook - of juist - als socialist moet je met de tijd meegaan. Je kan de vooruitgang toch niet tegenhouden. In het formele en numerieke rijk van de monitors, de camera's, de computers en de bits wordt alles teruggebracht tot elektronische eenvoud. De uitweg uit de algemene verwarring is geordende en gedisciplineerde taal. Discipline is de enige echte zekerheid die hij als minister van Binnenlandse Zaken zijn volk en zijn ambtenaren kan bieden. Hij is nog maar net als minister in functie, maar hij heeft zich voorgenomen om tijdens zijn bestuur de rechtsonzekerheid zoveel mogelijk weg te nemen. Zijn bestuur zal aan duidelijkheid niets te wensen over laten. Het is belangrijker dat een bestuursmaatregel duidelijk is dan dat die goed is. Trouwens, wat is goed? Wie kan daar nog een verstandig woord over zeggen? Alleen de computer waarschijnlijk.

* * *

Lang geleden was er een beroemde jager, die gewoon was overal rond te jagen. Hij bracht altijd iets goeds om te eten naar huis. Op een dag toen hij met een paar vogels die hij had geschoten onderweg was naar huis, zag hij langs de kant van het pad een kleine slang. Het was een prachtig gekleurde slang, die er bovendien nog vriendelijk uitzag. De jager hield stil om de slang goed te bekijken. Hij dacht dat de slang wel honger zou hebben en daarom wierp hij, voordat hij verder naar huis ging, één van zijn vogels voor de slang.

Een paar weken later kwam hij langs dezelfde plaats met een paar konijnen die hij had geschoten. Opnieuw zag hij de slang. De slang was nog steeds erg mooi en zag er vriendelijk uit, maar was wel een flink stuk gegroeid. Hij wierp een konijn naar de slang, zei hem gedag en ging verder naar huis.

Enige tijd later zag de jager de slang opnieuw. Hij was erg groot geworden, maar was nog steeds vriendelijk en scheen honger te hebben. De jager had een paar kalkoenen bij zich, dus stopte hij en gaf de slang een kalkoen.

Toen, op een dag, ging de jager weer naar huis met twee reebokken op zijn rug. De fraai gekleurde slang was inmiddels zo groot geworden en zag er zo hongerig uit, dat de jager medelijden met hem had en hem een hele reebok te eten gaf. Thuis aangekomen hoorde hij dat de mensen die avond een dansfeest zouden hebben. Alle 'Nighthawks' waren van de partij. Zij dansten rond het vuur en zongen hun oude liederen, toen de slang verscheen en ook op enige afstand van de dansende mensen in de rondte begon te

bewegen. De slang was zo groot en lang, dat die zich om alle mensen heen uitstrekte. De mensen waren ingesloten. De slang was overdekt met alle mogelijke fraaie kleuren en zag er vriendelijk uit, maar hij maakte ook een hongerige indruk en daarom begonnen de mensen bang te worden. Ze zeiden tegen een paar jongens dat ze hun pijl en boog moesten halen om de slang dood te schieten. De jongens pakte hun bogen. Zij schoten allemaal tegelijk en raakten de slang. De slang raakte gewond. Hij sloeg met zijn staart overal in het rond en doodde een groot aantal mensen.

Een Cherokee-verhaal³

Nog zijn er Indianen die zichzelf, ondanks de groeiende overmacht, als een autonoom volk blijven beschouwen. Levend in de buik van het monster beroepen zij zich op hun onafhankelijkheid en willen zij hun tradities niet prijs geven. Zij behouden zich het recht voor om het pad van de blanke man niet te volgen. Deze traditionele Indianen zien dat de denkgewoonten van het Westen steeds minder in staat zijn om de nieuwe, door de techniek opgedrongen ervaringen te verwerken.

Het westerse denken moest via de lange omweg van de rampzalige uitkomsten van het onverantwoord technisch handelen tot een begin van ecologisch inzicht worden gebracht. De traditionele Indianen hebben geen milieurampen nodig om hen ecologisch besef bij te brengen. Hun traditie leert ze dat hun zorg zich moet uitstrekken tot in het zevende geslacht van de nog ongebooren generaties. Het spirituele denken is van nature begaan met de kwetsbaarheid van het milieu. Omdat de Indianen bereid zijn zelf de last te dragen van het leven in natuurlijke omstandigheden, heeft de natuurlijke omgeving ook weinig last van de Indiaanse activiteiten. Alles is van alles afhankelijk, en vanuit dat besef is men vanzelfsprekend overtuigd van de noodzaak van een ecologische orde. Dat vooroordeel betekent dat het leven moet worden geordend volgens de strenge, beperkende regels die door de noodzaak van die harmonie worden gesteld. In de ogen van traditionele Indianen geeft de westerse wijze van zien een totaal verwrongen voorstelling van zaken. Daarom confronteren zij de westerse mens met een andere wijze van zien. Wat deze Indianen van de westerlingen onderscheidt is dat zij er niet op uit zijn de techniek, maar de natuur tevreden te stellen.

De westerse mens gaat er prat op de gelukkige bezitter te zijn van een dynamisch en creatief wereldbeeld. Daar hebben de Indianen geen gemak en geen last van. In hun wereldbeschouwing hebben zij een tamelijk vastliggend kader, ten opzichte waarvan zij alles kunnen afmeten. De traditionele Indianen kwamen niet eens op de gedachte om in opstand te komen tegen de natuur. Hun wereldbeeld gaf daar geen enkele aanleiding toe.

Doordat de Indianen zo onomwonden de zijde van de natuur kiezen, zijn zij niet behept met de op efficiëntie en expansie gerichte wijze van denken (met het idee dat alles altijd nog beter en groter kan) en missen zij ook de op efficiëntie en expansie gerichte techniek. Niet alleen in hun denken, maar ook in hun alledaags handelen wagen de Pueblo-Indianen zich niet te ver van huis. Het hoort tot hun leefregel dat ze weer op tijd in de pueblo terug moeten zijn voor het bijwonen van de steeds terugkerende ceremonies.

De Indianen hebben de blanken gadeslagen vanaf de periferie van de westerse

samenleving. Op grond van wat zij vanuit de marge te zien hebben gekregen, weten ze nu zeker dat het pad van de blanke man nergens toe leidt. Zij zien een samenleving die in hun ogen volkomen ontworcht is. De westerse wijze van leven is zo ver uit balans geraakt dat zij nu ook steeds meer de rest van de wereld in haar val dreigt mee te nemen. De Indiaanse leiders zeggen dat zij zien aankomen dat als de ontwikkelingen zo doorgaan de mensheid zal worden vernietigd, ófwel door de dingen die de blanken zelf hebben gemaakt, ófwel door de terugslag van de natuur.

De Indianen hadden al veel eerder de indruk dat de blanken betoverd waren. De onbegrijpelijke levenswijze van de blanke kolonisten was voor hen altijd al een reden tot ongerustheid geweest. Waarom was de blanke zo zenuwachtig, waarom zo eenzaam, verlaten, ontworteld en gewelddadig? In het begin sprak men daar alleen onder elkaar over. Nu stellen de Indianen deze vragen de blanken recht in het gezicht. Die openlijke stellingname begint als de Indiaanse leiders na de ontploffing van de eerste atoombom tot de conclusie komen, dat de blanken mogelijk hun eigen beschaving zouden kunnen vernietigen.

In maart 1949 schrijven de stamhoofden van de Hopi-Indianen een brief aan president Truman waarin zij hem laten weten dat ze hem willen spreken, omdat de levenspaden van blanken en Indianen tenslotte elkaar hebben gekruist. Volgens de Hopi-profetie is dat een teken dat 'wij in de meest kritieke tijd in de geschiedenis van de mensheid zijn beland'.

Nu vragen wij u, volk van Amerika, wat is er van uw religie en uw traditie geworden? Waar staan wij vandaag? Voor ons allen, als leiders van ons volk, is de tijd nu gekomen om onszelf opnieuw te onderzoeken, onze daden in het verleden en onze plannen voor de toekomst. De dag van het oordeel zal spoedig over ons komen. Laat ons haast maken en ons huis in orde brengen voordat het te laat is.⁴

President Truman vindt het niet nodig om op de waarschuwing in te gaan. De traditionele Hopi-Indianen geven het niet op en waarschuwen de blanken in de ene vruchteloze poging na de andere. Zij doen het opnieuw in 1970, als zij zich met de volgende boodschap richten tot president Nixon:

De blanke man heeft door zijn ongevoeligheid voor de Natuur het gezicht van Moeder Aarde geschonden. De geavanceerde technische macht van de blanke man is mogelijk geworden dankzij het gebrek aan respect voor de spirituele weg en voor de weg van alle levende dingen. De begeerte van de blanke man voor materiële bezittingen en macht heeft hem verblind voor de pijn die hij Moeder Aarde heeft aangedaan in zijn zoektocht naar wat hij natuurlijke hulpbronnen noemt. In het hele land is het water bedorven, en is de aarde gebroken en geschonden, en is de lucht vervuild. Levende wezens sterven door vergiften die de industrie heeft achtergelaten. En het pad van de Grote Geest is moeilijk zichtbaar geworden voor bijna alle mensen, zelfs voor vele Indianen die hebben besloten om in plaats daarvan het pad van de blanke man te volgen.⁵

Bezorgde Indiaanse leiders nemen waar dat de blanke in zijn eigen wereld geen perspectief meer heeft. Het technisch systeem is hem boven het hoofd gegroeid. *Hij wist*

te weinig om zoveel te kunnen ondernemen. 'De mens heeft', aldus Stan Steiner, 'in zijn behoefte om andere werelden te veroveren de harmonie met zijn eigen wereld en met zichzelf verloren.'⁶ Misschien dacht hij de onzekerheid te veroveren maar de onzekerheid veroverde hem. In zijn verwaande onwetendheid had hij de Cirkel van het Leven doorbroken en ging hij zo ver achter de grenzen van zijn beperkte kennis van het leven, dat hij krachten losmaakte die hij kon begrijpen noch beheersen. De droom van de heerschappij van de mens over de natuur bracht hem tot ongekeerde hoogmoed. Juist omdat de blanke beschaving zo succesvol is geweest, is zijn tijd op aarde misschien al voorbij.

Nadat zij tegen het eind van de vorige eeuw door de legers van de blanken waren verslagen, waren de Indiaanse leiders zelfs nog geneigd geweest om de blanken eerst nog het voordeel van de twijfel te laten. Als de stamhoofden bijelkaar kwamen, hadden ze elkaar gezegd: misschien kan de blanke man ons laten zien dat zijn weg beter is. *Let us wait and see.*

Sindsdien echter hebben de Indiaanse leiders in de westerse samenlevingen alleen nog maar meer ontwikkelingen waargenomen die zij niet vertrouwen. Nu zien zij ook in de natuur verschijnselen waar zij niet gerust op zijn. 'Die verschijnselen waarschuwen ons', zo zegt de Hopi-woordvoerder Thomas Banyacya, 'dat wij ons niet door de Grote Geest laten leiden.'⁷ In de Indiaanse ogen heeft de blanke beschaving samengezworen om de natuurlijke orde der dingen te verstoren. Moeder Aarde wordt misbruikt. Maar dit misbruik kan niet eeuwig doorgaan.

De Indiaanse leer hoort thuis in het land van oorsprong. Daarbuiten zal die leer de mensen niet zomaar uitkomst bieden. Een logisch en lineair denkende wetenschapper zal weinig behoefte hebben aan Indiaanse filosofie en die afdoen met termen als primitief, animistisch, metafysisch en on-empirisch. Hij zal zeggen dat hij op grond van zijn strakke westerse logica meer succesvolle voorspellingen zal kunnen doen dan op grond van een overleefde animistische wereldbeschouwing. Maar de vraag is dan wel: voorspellingen *waarover?* Met het oog *waarop?* En ten behoeve van *wie?*

Voor de meeste blanken is de westerse vooruitgang een groot goed. Voor traditionele Indianen echter geldt de westerse beschaving als primitief omdat daaruit de spiritualiteit is verdwenen. De blanke voorouders hebben de spiritualiteit weggegeven in ruil voor macht en dat verwoest de mens, zo luidt het oordeel van deze Indianen.

De afwezigheid van spiritualiteit maakt de westerse cultuur tot een machtige, ongedurige computer - van alle gemakken voorzien, maar, zoals de Noorse filosoof Arne Naess die cultuur bestempelt: '*onderontwikkeld* als het gaat om zelfkennis en doelen om naar te streven'.⁸

Binnen de ideologie van de Vooruitgang echter gelden de waarschuwende Indianen als een dwaas en atavistisch verschijnsel; als het weer verschijnen van voorvaderlijke figuren, als een terugval naar een vroeger stadium van een reeds doorgemaakte evolutie van de menselijke soort. Voor de politiek is dat alles reden genoeg om de Indianen de Indianen te laten en hun waarschuwingen in de wind te slaan.

Zevende Congres, Santa Clara Pueblo, 1983

Ook al willen de blanke leiders niet luisteren, de Indiaanse leiders houden vol en blijven waarschuwen. In juni 1983 komt de Traditionele Cirkel van Ouderen bijeen in de Santa Clara pueblo om zich te beraden. De Indiaanse leiders maken zich zorgen over de zure regen, de kernbewapening en andere verschijnselen die zij in verband brengen met natuurrampen zoals overstromingen en vulkaanuitbarstingen, die zich de laatste tijd in Amerika voordoen. Vanuit alle richtingen van het Amerikaanse continent zijn de Ouderen hier naar toe gekomen. Van hun bevindingen zullen zij een boodschap samenstellen. Tegen hun eigen traditie in zetten zij die boodschap op papier. 'Dat is het enige wat blanken kunnen begrijpen. Naar gesproken woorden luisteren ze allang niet meer.'

In Santa Clara Pueblo, dichtbij de Rio Grande, bevinden de stamoudsten zich vlakbij Los Alamos, de plek waar de eerste atoombom werd ontwikkeld. 250 kilometer pal naar het zuiden ligt *Trinity Site*, de plaats waar die atoombom nu bijna veertig jaar geleden tot ontploffing werd gebracht. En op een afstand van 150 kilometer naar het zuidwesten, op grond van Laguna Pueblo, ligt de (inmiddels gesloten) Jackpile-mijn, eens de grootste uraniummijn ter wereld. In deze en tientallen andere uraniummijnen in New Mexico en Arizona werden de grondstoffen voor de produktie van kernkoppen gedolven.

Op deze historische grond bespreken de verzamelde Indiaanse leiders de gevaren van de moderne techniek. In hun toespraken wijzen de sprekers herhaaldelijk naar de nabij gelegen bergen, de plek waar de eerste atoombom werd gemaakt. De leider van de bijeenkomst is Thomas Banyacya, een van de vier Hopi-woordvoerders die in 1948 werden aangewezen om het geweten van de wereld wakker te schudden. Voor de Hopi's was de atoomaanval op Hiroshima en Nagasaki de vervulling van een eeuwenoude profetie. Volgens die profetie zou er op een bepaald moment in de tijd een kruik met hete sintels op aarde vallen. Als dit zou gebeuren zou dat betekenen dat de menselijke cultuur het einde van haar natuurlijke cirkel zou hebben bereikt en er een stadium van zuivering zou volgen. Voor verschillende geestelijke leiders uit de Hopi-dorpen was dit het moment om hun profetieën onderling te vergelijken. Op een bijeenkomst in het dorp Shungopovi werd Banyacya aangesteld als een van de vier Hopi-'tolken' die de wereld moesten gaan informeren over de Hopi-zienswijze. Inmiddels is hij van deze groep de enige nog overlevende.⁹

Op de bijeenkomst in Santa Clara Pueblo zegt Banyacya dat de blanke man was begiftigd met de gave van het uitvinden, maar dat hem daarbij was verteld dat hij die gave in spirituele zin moest gebruiken. De gave van de blanken zou wel goed kunnen worden gebruikt, als er maar niet telkens iemand kwam, die weer iets nieuws had gevonden, en als de mensen de uitvindingen maar met elkaar zouden delen zodat iedereen daar profijt van kon hebben.¹⁰ Alle sprekers doen verslag van de tekenen die zij in hun eigen gebieden hebben gezien en leggen aan de andere stamhoofden uit welke betekenis daaraan moet worden gegeven. Aan de hand van die getuigenissen wordt aan het slot van

de bijeenkomst de volgende verklaring opgesteld die, als een waarschuwing, is gericht aan de blanken.

De profetieën en visioenen van onze voorouders zijn zich aan het voltrekken. De boom der bomen, de Maple, begint vanaf haar top naar beneden toe af te sterven, zoals ons is verteld dat het zou gebeuren. Dit gebeurt doordat in het noordoosten het industriële vergif met de regen naar beneden komt.... Het zijn dit soort verwoestingen waarover aan ons, de Cirkel der Ouderen, is bericht. Onze mensen hebben ook verteld dat onze voorvaders, de Winden, voortdurend zijn toegenomen in kracht en vernietiging, en tornado's hebben zich vermenigvuldigd en de Vier Windrichtingen bezocht die nu worden bezet door onze blanke broeders.

Etenohah, de Aarde die we Moeder noemen, heeft tranen over haar gezicht lopen; grote overstromingen en wolkbreuken vinden overal plaats - en de mensen hebben daaronder te lijden. Onze mensen berichten dat onze voorvaders, de donderstemmen, met kracht in alle delen van het land spreken. De heilige bliksem slaat overal in, en de mensen rennen rond in angst en verwarring.

De Aarde heeft zichzelf geschud, dreunend in de vier hoeken van het Great Turtle Island [Noord-Amerika], en bergen komen in beroering, roken en doen hun krachten uitdrijven over het land en zijn bewoners. Dit zijn waarschuwingen: helder en direct. Dit zijn de krachten die de Grote Geest hier heeft geplaatst om in harmonie met de mensen te werken; door gebed, ceremonies en respect. We hebben gefaald en we worden gewaarschuwd.

Hoe kon dit gebeuren en wie is verantwoordelijk?

De krachten van het Amerikaanse militair-industrieel-complex stellen zich opnieuw op tegenover de krachten van de Schepping, de natuurlijke wereld.... Dit wordt gedaan zonder rekening te houden met de gevolgen, die onze kinderen zullen treffen.

Onze blanke broeder, die van de Schepper de gave tot scheppen kreeg, heeft deze gift gebruikt om de uiterste krachten van het vuur te ontketenen - de kracht van het atoom. Dat gebeurde hier, juist in deze heilige bergen, die deze krachten onder hun hoede hielden vanaf het moment dat wij hier door de Schepper zijn geplaatst. Ondanks de protesten van onze spirituele leiders en onze mensen worden deze heilige plaatsen ontheiligd en verwoest door het blootleggen van deze begraven krachten. Hij heeft de vergiften losgelaten op onze landen en in de rivieren en bronnen die we voor ons overleven nodig hebben. Door de heilige bergen te vernietigen heeft hij de gebedsstokjes en gewijde plaatsen vernietigd die het stof van onze voorouders vasthouden, die daar zijn om met de Schepper ons welzijn te beschermen....

Onze Ouderen, die de oude instructies met zich meedragen, staan in een Cirkel en bidden voor het land en het leven.... Wij verwachten van andere volkeren in andere landen dat ook zij de kant van de Cirkel van het Leven zullen kiezen.¹¹

Nadat de verklaring is voorgelezen, stemmen alle aanwezigen in met de tekst. Vervolgens wordt hij door iedereen ondertekend.

De oproep van de Cirkel van de Ouderen in Santa Clara Pueblo klinkt als een noodkreet van een verdwijnend volk. Met hun oproep voeren de Indiaanse leiders een laatste achterhoedegevecht. Zij staan met hun rug tegen de muur. Zij zijn de laatste vertegenwoordigers van wat de Amerikaanse antropoloog Loren Eiseley de *eerste wereld* noemt: de wereld van de natuur. De *tweede wereld*, de wereld van de cultuur, kan die Indiaanse oproep tot bezinning niet verdragen, daarvoor is de afstand tussen de eerste en tweede wereld te groot.¹²